

INTERJÚ MARÓTH MIKLÓSSAL

A PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KARA DÉKÁNJÁVAL

Az európai katolikus egyetemek alapításának nagy korszaka a XIX.

CSÁKY MARIANNE

század második fele volt. Az első katolikus egyetemet 1834-ben Belgiumban alapították, amely 1835 óta Leuvenben működik, és manapság az egyik legelismerettebb katolikus egyetem. A franciák 1876-ban hozták létre a párizsi és lille-i, 1877-ben a toulouse-i, lyoni és angers-i katolikus egyetemet. (Ezek közül csak a toulouse-i és a párizsi élte túl a „kulturharcot”.) A svájci Fribourg kanton polgárai 1889-ben közpénzből létesítették katolikus egyetemüket. (Ebben az évben jött létre az első amerikai katolikus egyetem is Washingtonban.) A ma is működő lengyelországi katolikus egyetemet csak jóval később, 1918-ban alapították Lublinban. A katolikus egyetemi mozgalom kibontakozásának egyik oka valószínűleg az volt, hogy az állam és egyház fokozatos szétválasztása során a katolikus egyház komoly pozícióvesztéseket szenvedett a felsőoktatás területén. Számos valaha egyházi alapítású egyetem királyi, illetve állami irányítás alá került a múlt század második felére, és jó néhány esetben alakult ki vita az egyetem egyházi, illetve állami jellege körül. Németországban a „Kulturkampf” lehetetlenné tette önálló katolikus egyetem alapítását, ezért a német katolikus egyház nem választhatott más stratégiát, mint hogy a meglévő állami egyetemeken próbálta megtartani, illetve megerősíteni pozícióit. Ennek is köszönhető, hogy a német teológiai karok ma is állami egyetemeken működnek. Múlt század végi liberális megítélés szerint a katolikus egyetemek nem feleltek meg a felekezeten kívüli oktatás és tudományosság eszményének, ezért például Franciaországban 1880-ban megvonták ezen intézményektől az államvizsgáztatás jogát.¹

Amikor a katolikus egyetemek Európa-szerte létrejöttek, akkor a nevükben szereplő katolikus jelző az eredeti görög „egyetemes” jelentéssel szemben éppen a sajátos, a más egyetemektől különböző megközelítést volt hivatott jelölni. A kérdés az, mi lehet a tartalma az egyetemen oktatott különböző diszciplínák esetében ennek a sajátos megközelítésnek. Létezik-e katolikus vagy keresztény tudomány? A keresztény filozófia létéről Aquinói Szent Tamás óta folyik a vita. Nagyjából a katolikus egyetemi mozgalom kibontakozásával egy időben Feuerbach így ír: „A tudomány szelleme az egyetemes szellem, a szellem a maga feltétlenségében, szellem jelző nélkül – nem keresztény, de nem is pogány szellem. Nincs keresztény és pogány matematika, nincs keresztény

és pogány logika, lélektan és metafizika, nincs keresztény és pogány filozófia. Olyan filozófia, amely kereszténynek nevezi magát és valóban az, épp fogyatékos, korlátozott, a filozófia fogalmának ellentmondó filozófia.”² A múlt század utolsó harmadában kialakuló újszolasztikus, újtomista mozgalom képviselői – Olaszországban elsősorban a jezsuiták –, hosszú, több generáción át tartó kiterjedt vitát folytattak a keresztény filozófia létéről. XIII. Leo pápa „Aeterni Patris” kezdetű, 1879-ben kiadott körlevelében a szent-tamási filozófiát ajánlotta a teológiai oktatás számára, amely megteremtheti hit és tudás összhangját. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen folytatott beszélgetéseim során az egyik tanszékvezető e téma kapcsán tanárát, Sík Sándort idézte, aki úgy vélte, hogy nem létezik külön keresztény és nem keresztény tudomány – ugyanis a jó tudomány lényegét tekintve mindig keresztény. A „philosophia perennis” szellemében gondolkodó Sík Sándor nézeteivel nyilván jó néhányan vitába szállnának. Mindenesetre e gondolat szerint Suzuki Daisetz Teitaro vagy Gershom Scholem mindenképpen a legkiválóbb keresztények közé tartoznának.

Manapság a katolikus egyetemek ugyanúgy az egyetemi piac szereplői, mint bármely más egyetem, és népszerűségük attól függ, milyen helyet tudnak kivívni maguknak az egyetemek hierarchiájában. A katolikus egyetemek és hittudományi fakultások legfőbb ellenőrző hatósága a római katolikus nevelési kongregáció, amelynek elképzeléseivel a különböző teológiai karokon tanító professzorok néha kisebb-nagyobb vitákba keverednek. 1968-ban, nem sokkal a II. Vatikáni zsinat befejezése után negyven kiváló teológus petícióval fordult a Szentatyához, amelyben azt kérték, reformálja meg a Hittani Kongregáció működését, és ezáltal biztosítsa a teológiai ka-

1 ■ Szántó Konrád: *A katolikus egyház története*. II. Ecclesia. Bp., 1985. 393., 459., 479., 481. old. Szógi László: *Katolikus egyetemalapítási törekvések Magyarországon*. *Vigilia*, 1990. 5. szám. 328. old.

2 ■ L. Feuerbach: *Pierre Bayle. Adalék a filozófia és az emberiség történetéhez*. In: Uő.: *Válogatott filozófiai művei*. Akadémiai, Bp., 1979. 89. old.

3 ■ Nyíri Tamás: A teológiai kutatás szabadsága. *Vigilia*, 1969. 1. szám. 50–51. old.

4 ■ Szabó Ferenc: A „kölni nyilatkozat” és ami mögötte van. *Szolgálat*, 1990. 1. szám. 82–91. old.

5 ■ II. János Pál Pápa: *Ex corde ecclesiae*. Apostoli rendelkezése a katolikus egyetemekről. Szent István Társulat, Az Apostoli Szentészek Könyvkiadója, Bp., 1991. 46. old.

roknak a II. Vatikáni zsinat által visszaadott szabadságát. Az aláírók között szerepelt többek között Hans Küng (a Szentszék megvonta tőle a kánoni megbízatást, nem taníthatott a tübingeni teológiai karon), valamint Karl Rahner és Herbert Haag, neves teológusok is.³ Az 1989-ben német teológusok által megfogalmazott ún. „kölni nyilatkozat”, amely II. János Pál egyházpolitikáját, elsősorban a kúriai centralizmust és a tanítóhivatal illetéktelen kiszélesítését bírálja, egyebek között a teológiai karokkal szembeni bánásmódot is nehezményezi.⁴ Ezek a konfliktusok teológiai fakultások, elsősorban a német állami egyetemekhez tartozó hittudományi karok működésével kapcsolatosak, és a katolikus egyetemek más karait kevésbé érintik, mégis képet adhatnak a lehetséges nézeteltérések okairól. A II. János Pál működésére vonatkozó kritikák alapvetően azt nehezményezik, hogy a pápa a II. Vatikáni zsinathoz képest egy konzervatívabb irányvonalat képvisel, az I. Vatikánium és Tridentinum szellemét kívánja visszahozni. Sokan azt állítják, hogy különösen igaz ez a kúria kelet-európai egyházakkal kapcsolatos elképzeléseire. Az elnyomás alól felszabadult kelet-európai országokban a közhangulat sokkal jobban kedvez a pápa szekularizációellenes és új evangelizációt hirdető programjának, mint Nyugat-Európában, kedvezőbbek a feltételek egy konzervatív egyházpolitikai gyakorlat bevezetéséhez. Valószínűleg a németországi állami egyetemeken, szekularizált környezetben működő teológiai karokkal kapcsolatos problémák is befolyásolták a kúria kelet-európai oktatáspolitikájának kialakítását. A római Hittudományi Kongregáció nem járult hozzá, hogy a Pázmány Péter Hittudományi Akadémia az ELTE-hez csatlakozzon, és a jelek szerint hasonló döntést fog hozni a szegedi Hittudományi Főiskola esetében, amely a JATE-hoz szeretett volna csatlakozni.

A katolikus egyetemek működését a pápa idevonatkozó rendelkezései szabályozzák,⁵ mindazonáltal komoly különbségek vannak köztük a tekintetben, hogy miben és mennyire érezhető ezen intézmények katolikus jellege. A löweni és fribourgi katolikus egyetemek, amelyek a teológián kívül számos más karral is rendelkeznek (pl. jogi, gazdasági, természettudományi, társadalomtudományi, orvosi, agrármérnöki) rendkívül nyitottak, és szinte semmi sem különbözteti meg őket a világi intézményektől – azt az egyet kivéve, hogy rendkívül nagy választékban és magas színvonalon oktatják mindazt, ami a keresztény tanításokkal bármilyen módon kapcsolatba hozható. Hallgatóik körében a világ minden nemzete és vallása képviseltetve van. Az európai katolikus egyetemeket megjáró kutatók ennek épp az ellenkezőjeként emlegetik az eichstätti egyetemet. Egy anekdota szerint az európai konzervatív arisztokrácia képzésére szolgáló eichstätti katolikus egyetem vezetőségének még pár évvel ezelőtt is komoly problémát jelentett azon kérdés eldöntése, hogy alkalmazhat-e nem katolikus portást. Az amerikai katolikus egyetemek között az egyik leg-

jobbnek tartott University of Notre Dame az amerikai egyetemi rangsorban sem áll rossz helyen, bár egyetlen intézete sem szerepel az első húsz között. A hasonló újvilági intézményekhez képest a Notre Dame erőteljesen őrzi katolikus jellegét. Működési szabályzatában ma is szerepel, hogy a campus területén más vallás szertartása nem folytatható, valamint hogy férfi hallgatói a szállásukon – legyen az akár a campuson kívül – női látogatót éjszaka nem fogadhatnak (ami egyébiránt nem vall túl nagy éberségre).

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara 1992 őszén indította első évfolyamát, s miután minden valószínűség szerint az intézménynek sikerült teljesítenie a felsőoktatási törvény támasztotta szigorú feltételeket, 1993-ban a parlament megszavazta egyetemmé alakulását. A Katolikus Egyetemnek, csakúgy, mint a többi magyarországi egyetemnek, 1998-ig kell teljesítenie azon szakmai követelményeket, amelyek az akkreditációhoz szükségesek (tudományos fokozatok, doktori program stb.). Ez elengedhetetlen feltétele az állami támogatás elnyerésének. Hogy milyen egyetem lesz a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, és milyen elismerést fog kivívni magának két éve működő bölcsészkarra, azt ma még nem lehet tudni. Amint talán a fentebbi rövid áttekintésből is kiderült, nagyon sokféle tényező határozza meg azt a mozgásteret, amelyben az egyetem vezetőinek elképzeléseik megvalósításán dolgozniuk kell.

CSM ♦ Az 1989–90-es fordulatot megelőző időszakban a felsőoktatás területén is nagy mozgások indultak el. Az egyetemalapítási láz nyilván annak volt köszönhető, hogy hosszú évtizedek után először kínálkozott lehetőség a meglévő állami egyetemek oktatási monopóliumának megtörésére. Számptalan egyetemalapítási kísérletnek lehettünk – és lehetünk – szemtanúi. Példaként említhetem a Miskolci Bölcsész Egyesület és a Corvin Egyetem tervét, vagy a Central European University-t (CEU) és a Pázmány Péter Katolikus Egyetemet. Ez utóbbi létrehozásának Őn volt a szellemi atyja. Kikkel és mikor kezdtek el szervezni az egyetemet, pontosabban a bölcsészkart, amely a Pázmány Péter Hittudományi Akadémiával és egy szociális munkásokat képző fakultással végül Pázmány Péter Katolikus Egyetem-mé alakult.

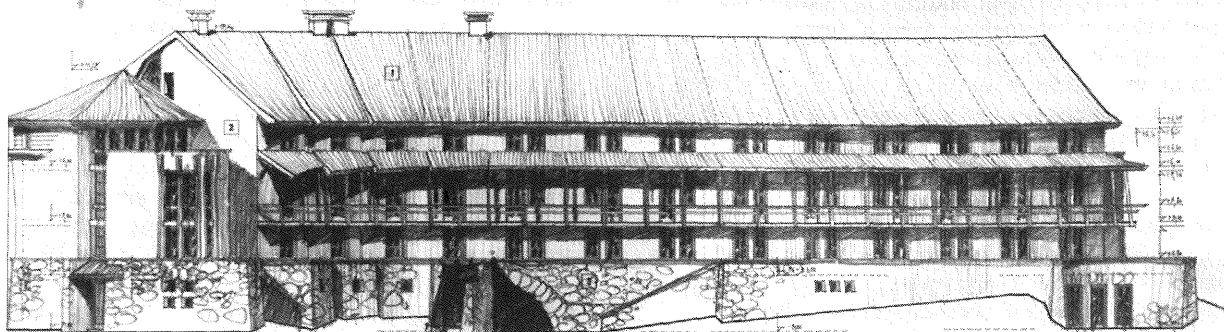
MM ♦ Először is ezen egyetemek vagy egyetemi kezdemények, illetőleg a magukat egyetemnek nevező, de nem egyetemi intézmények létrehozásának terve nem a rendszerváltással függött össze. Hadd jegyezzem meg, hogy hosszú időn keresztül, egészen 1993. januárig, amíg a parlament el nem ismert minket, nem nevezhattuk magunkat egyetemnek és bölcsészkaroknak. Ehhez tartottuk is magunkat. Tehát se a Corvin Egyetem, se a Miskolci Bölcsész Egyesület, se a Pázmány Egyetem alapítása – a CEU létrejöttének körülményeit nem ismerem – nem a rendszerváltással függött össze. Mi már a rendszerváltás előtt elkezdtük szervezni az egyetemet.

CSM ♦ Pontosan mikor és kikkel?

MM ♦ Az évszámok már összefolynak a szemem előtt, de valamikor '88 és '89 telén, amikor még Glatz Ferenc volt a miniszter. Jellemző az alapításra, hogy tőlünk teljesen függetlenül Glatz Ferenc is fölvetette a Szentszék egy ide látogató küldöttségének egy katolikus egyetem létrehozásának tervét. Erről csak utólag értesültünk, miközben teljesen más szinten már elkezdtük szervezni az egyetemet. Az, hogy egyszerre több helyen, töb-

együtt létrehozta a Pázmány Péter Katolikus Egyetemet. Miért ez a verzió valósult meg?

MM ♦ Valóban úgy kezdtünk hozzá a szervezéshez, hogy egy önálló katolikus egyetemet hozunk létre. (A bölcsészkarunk rajtam kívül nem volt más szervezője, azaz „alapítója”). Utóbb azonban kiderült, hogy Magyarországon az egyetemalapítási körülmények olyan komplikáltak, hogy sokkal egyszerűbb egy már működő fakultáshoz csatlakozni. Ekkor viszont az a nehézség merült föl – ez közvetlenül a rendszerváltás

NYUGATI HOMLOKZAT

bekben vetődött föl az egyetemalapítás gondolata, még ha más és más utakon jártak is, azt mutatja, hogy a magyar társadalomban megérették az igények az állami egyetemek által reprezentált képzési mód fölfrissítésére. Mi azonban nem akartuk túl gyorsan, kellő felkészülés nélkül megindítani az oktatást, mert ez szükségszerűen kudarchoz vezetett volna. Csak hosszabb felkészülési idő után, kellő szakmai megalapozottsággal léptünk elő az azal az igénnyel, hogy egyetemet hozzunk létre. Utólag visszagondolva, és látva azt, hogy milyen nehézségekkel jött létre az egyetem, azt kell mondanom, hogy jó adag naivítás volt abban, ahogyan nekifogtunk.

CSM ♦ Kezdetektől fogva egy katolikus egyetem keretein belül tervezték el a bölcsészkar működését?

MM ♦ Igen, kezdetektől fogva egy katolikus egyetem alapítását terveztük, és megvalósítására létrehoztuk a Katolikus Egyetemi Alapítványt, amelyet 1990-ben jegyeztek be.

CSM ♦ Úgy hallottam, hosszú ideig nem tisztázódott, hogy végül is ez a bölcsészkar milyen keretek között fog létrejönni. Ha jól tudom, többféle elképzelés volt erről. Az egyik szerint a bölcsészkar alapítói egy önálló egyetemet hoztak volna létre, a Hittudományi Akadémia nélkül. De mint tudjuk, egy egyetem alapításához legalább két kar megléte szükséges. Volt egy olyan terv is, mely szerint a Hittudományi Akadémia az ELTÉ-hez csatlakozik, mint annak egyik kara. A teológiai tanárok nagy része is ezt támogatta volna, és úgy hírlik, azóta sem jó a viszony a két kar között. Végül is a Hittudományi Akadémia az Ön által szervezett bölcsészkarral

után volt –, hogy a Hittudományi Akadémia a meglévő állami egyetemhez, az ELTÉ-hez akart kapcsolódni, amelyikből egyébként annak idején kivált. De tudomásul kellett venni, hogy a Hittudományi Akadémia mint pápai fakultás a római nevelési kongregáció közvetlen ellenőrzése alatt áll, és a katolikus nevelési kongregáció elvileg ellene van annak, hogy teológiai karok állami egyetemeken működjenek.

CSM ♦ Németországban például állami egyetemeken működnek...

MM ♦ Éppen az ott szerzett tapasztalatok miatt nem támogatja ezt a nevelési kongregáció. Miután a katolikus egyetemeknek is bizonyos értelemben a katolikus nevelési kongregáció a főhatóságuk, ez a változat bizonyult a leginkább megvalósíthatónak. A magyar katolikus püspöki kar valószínűleg ebből a megfontolásból döntött úgy, hogy kiterjeszti a teológiai kart egy bölcsészkarral, és ilyen módon létrehozza a Pázmány Péter Katolikus Egyetemet. A reformátusok is ezt az utat követték, pontosan ebből a megoldásból okulva, amikor létrehozták a Károli Gáspár Református Egyetemet.

CSM ♦ Ön mit szeretett volna? Egy önálló katolikus egyetemet alapítani, vagy csatlakozni a Hittudományi Akadémiához?

MM ♦ Én egy jó egyetemet szeretnék, és ebből a szempontból a részletkérdések nem fontosak. Hozzá kell tennem, hogy az új oktatási törvények életbe lépésével a Pázmány Péter Hittudományi Akadémia feltehetőleg elvesztette volna egyetemi rangját, tehát utólag már nyilvánvaló, hogy nekik is ez volt az érdekük.

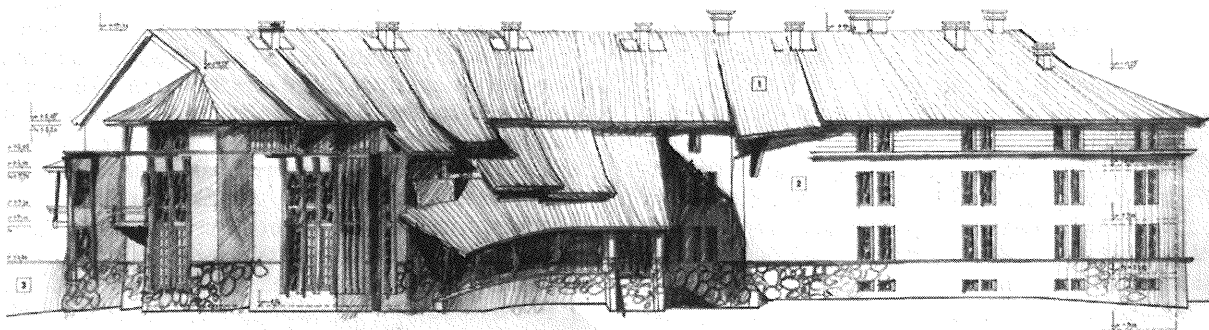
CSM ♦ Úgy tudom, a különböző változatok mögött eltérő kultúrpolitikai megfontolások álltak.

MM ♦ Amennyiben arra gondol, hogy Antall József körme szakadtáig ellenezte, akkor ebben igaza van. A magyar hivatalos szervek, de legalábbis Antall József elképzelései nem estek egybe a katolikus kongregáció elképzeléseivel.

CSM ♦ Tudomásom szerint Antall József azért ellenezte a katolikus egyetem létrehozását, mert úgy vélte, ez előnytelen helyzetet teremt a konzervatív, vagy más szóval a kormányhoz közel álló erők számára a kulturális életben. Ha ugyanis a katolikus egyetem, mint a

teszik ezt. Ha többféle csoport magas szinten kiépíti a saját rendszerét, akkor a társadalom, az állampolgárok számára sokféle választási lehetőség kínálkozik. Annak ellenére, hogy Ön azt mondja, nem szerepelt az alapítás indokai között az, hogy a konzervatív szellemiség létrehozza a saját egyetemét, kívülről mégiscsak úgy látszik, mintha ez egy ilyenfajta szellemi építkezés lenne.

MM ♦ Amikor elkezdtük az egyetemet szervezni, még az előző rendszerben, akkor semmiképpen sem

KIELETTI HOMLOKZAT

konzervatív szellemiség központja létrejön, ez kimondatlanul is azt jelenti, hogy az ELTE-t átengedik az ellenkező oldalnak, vagyis a liberálisoknak.

MM ♦ Ez volt Antall József elképzelése, és valószínűleg ebben tévedett. Bár nem vagyok az ELTE alkalmazottja, ott is tanítok, és nem vettem észre, hogy az bármilyen módon a konzervatív szellem ellen dolgozna. Amikor mi a katolikus egyetem létrehozásán kezdtünk fáradozni, nem az egyetem konzervatív vagy liberális szellemét mérlegeltük, hanem egyszerűen azt, hogy a diákokat egy olyan egyetemen, mint az ELTE, amelyik nem hierarchikusan szerveződik, nagyon nehéz megfogni. Az olyan intézményekben, ahol úgynevezett demokratikus szerveződés van, tehát ahol mindenki megválaszthatja a maga hóhérját, nagyon nehéz rendet tartani. Amint azt egyik kedves kollégám mondta, a hierarchikus szervezetek mindig hatékonyabbak, mint a demokratikusak. Elmondok egy példát. Én Pannonhalmára jártam gimnáziumba. Ötvenhat után a középiskolák számára tanulmányi versenyt hirdettek marxizusból. A pannonhalmi gimnázium nyerte meg a versenyt, nem is hirdették ki az eredményt. De volt olyan diák, aki azt mondta, nem hajlandó marxizmust tanulni, és azt azon a napon kirúgták az iskolából. Ezt értem azon, hogy egy hierarchikus szervezet hatékonyabb.

CSM ♦ Nem lehet eltagadni, hogy a kultúra jobbra úgy működik, hogy különböző érdekcsoportok megszervezik saját struktúrájukat, amely lehetőséget ad a hatalom- és érdekérvényesítésre. Semmi kirívót nem látok a Pázmány Egyetem ilyen módon való megszervezésében, a lényeg az, hogy milyen színvonalon

merült föl a konzervatív és liberális alternatíva. Amikor a szellemet kieresztettük a palackból, akkor nem konzervatív szellemet eresztettünk ki, hanem egy tisztességes oktatás szellemét. De amint a meséből is tudjuk, ha az ember kiereszti a szellemet a palackból, sose láthatja előre, hogy mi lesz belőle. Az más kérdés, hogy bár Magyarországon többféle egyetem működik, ezeket a különböző egyetemeket többé-kevésbé azonos érdekcsoportok tartják kontroll alatt. Azonban egy olyan egyetemen, ahol a püspöki kar nevezheti ki a tanárokat, valószínűleg ezen csoportérdekek nem fognak érvényesülni. De ha úgy általánosanánk, hogy ezek a csoportérdekek egyszersmind bizonyos szellemi irányzatot is jelentenek, akkor mindenképpen hibás következtetésekre jutnánk. Az tény, hogy én magam, személy szerint a konzervatív szellemiséggel szimpatizálok, de hogy ez a latin vagy a görög tanításban megjelenik-e, ez iránt vannak kételyeim. A katolikus egyetemeket szabályozó pápai rendelkezések kifejezetten a szakmai szempontokat helyezik előtérbe. Ha netán figyelemmel kísérte a pápa látogatását Magyarországon, azt is tudhatja, mit mondott az Akadémián, amikor a magyar szellemi élet képviselőivel találkozott: kifejezetten a kutatás és a tudomány szabadságát hangsúlyozta, és nem írt elő semmiféle kötelező szellemet.

CSM ♦ Ön is említette, hogy a Vatikán a nyugat-európai tapasztalatokból kiindulva az újonnan felszabadult kelet-európai országokban az egyházi oktatásban másfajta stratégiát követ. II. János Pál pápát egyébként az egyházon belül is elég sok kritika éri konzervativizmusáért. A kúria jelenlegi egyházpolitikáját sokan visszalépésként értékelik a II. Vatikáni

zsinat szelleméhez képest. Ha az ember a *Vigiliát* rendszeresen olvassa, értesülhet ezekről a vitákról.⁶ Látszólag a Szentszék ezen politikájába illeszkedik a katolikus nevelési kongregáció döntése a Hittudományi Akadémia sorsáról.

MM ♦ Az egész világon minden katolikus egyetemnek a katolikus nevelési kongregáció az egyik ellenőrző szerve, a másik az illető ország oktatásügyi minisztériuma, tehát kettős felügyelet alatt áll. A pápai fakultások viszont csak a Szentszék ellenőrzése alatt állnak. Számos más különbség is van, de ez egy lényegi különbség. Arról, hogy a pápa konzervatív vagy nem konzervatív, értelmetlen vitatkozni. A katolikus egyháznak jól körülhatárolt tanítása van. Csak az a kérdés merülhet föl, hogy azt betartja valaki, és akkor katolikus, vagy nem tartja be, és akkor nem katolikus.

CSM ♦ Ezeket a kritikákat teológusok fogalmazták meg, és ők használják ezt a szót az előbbi értelemben, vagyis a II. Vatikánum szelleméhez képest.⁷

MM ♦ Ha egyáltalán a kritikusok tudják, hogy miről beszélnek... De hagyjuk ezt a témát, mert ez nem érinti a mi esetünket. Ugyanis a katolikus egyetemekre vonatkozó pápai rendelkezéseket nem a pápa írta, hanem egy általa kinevezett szakértői bizottság, amely kikérte a véleményét azoknak az egyházi és világi tanároknak, akik a világ különböző részein működő, mintegy ezer katolikus egyetemen és kollégiumban tanítanak. El kell mondanom, hogy még a pápai fakultások is meglehetősen szabadok. Magában a Vatikánban, a Gergely Egyetemen, amely az egyik legfontosabb egyeteme a katolikus egyháznak, például a Bibliát, a bibliikumot évek óta protestánsok tanítják.

CSM ♦ Valójában a kérdésem arra vonatkozott, nem tart-e attól, hogy az elképzeléseit, tudományos szempontjainak érvényesülését az egyház korlátozni fogja?

MM ♦ Tapasztalatom szerint eddig sem történt erre kísérlet, se a püspöki kar részéről, amely minket fölgyel, se pedig a teológia részéről, amely semmilyen formában sem ügyel föl ránk. A fölügyeletet gyakorló püspöki kar soha nem próbálkozott meg azzal, hogy az egyetemen oktatott tárgyakkal, az egyetemen tanító tanárokkal kapcsolatban bármilyen módon befolyásoljon minket.

CSM ♦ Hogyan gyakorolja a püspöki kar a fölügyeleti jogát, hogyan ellenőrzi a bölcsészkar működését?

MM ♦ A püspöki kar jelenleg engem bízott meg ezzel a feladattal, most az én személyem a garancia.

CSM ♦ Tekintsünk vissza annak a Pázmány Egyetemnek a történetére, amelynek nevét a katolikus egyetem viseli. 1635-ben alapította Pázmány Péter, esztergomi érsek, majd 1777-ben Mária Terézia rendelkezése alapján királyi egyetem lett, ez azonban nem jelentette a katolikus egyház befolyásának csökkenését. Majd a második világháború után három részre darabolták, így jött létre a Semmelweis Or-

vostudományi Egyetem, a Hittudományi Akadémia és az ELTE. A múlt század végén, az európai katolikus egyetemi mozgalom idején Magyarországon is fölvetődik egy önálló katolikus egyetem alapításának gondolata. De annak ellenére, hogy időről időre fölálltak bizottságok, és szerveződtek pénzgyűjtések az alapítás elősegítésére, furcsa módon csak száz évvel később, 1990-ben vált valóra a terv. Azzal együtt, hogy nagyon fontosnak, és az egész társadalom számára hasznosnak tartom azt, hogy többféle egyetem, és szellemi centrum működjön a kultúrán belül, mégiscsak fölmerül bennem a kérdés: miért a katolikus egyetem kereteit találták legmegfelelőbbnek arra, hogy aktív alakítói legyenek a magyar szellemi életnek? Ön szerint milyen szerepe lehet a katolikus egyetemnek a mai Magyarország tudományos életében és az értelmiség-utánpótlás képzésében?

MM ♦ A kérdése első részére válaszolva: valóban, katolikus egyetemenként sosem működött a Pázmány Egyetem, mert a fogalom új. Azonban Mária Terézia rendelkezése után királyi egyetemenként is sokkal erősebben kötődött az egyházhoz, sokkal inkább katolikus szellemű volt, mint jelen pillanatban ez az egyetem. Ha a katolikus egyetem létrejöttét vizsgáljuk, akkor a háború utáni terminusokban és a mostani viszonyok által kialakult konstellációkban kell gondolkodnunk. Először is, föltehetően Magyarországon az egyházi iskolák iránti igény következtében az egyházi iskolák hálózata ki fog bővülni. A katolikus iskolákban általában egy-két szerzetes tanít, a tanári kar maga civil. Ezen iskolák tanárutánpótlását is szeretnénk kinevelni. A leendő tanároknak tudniuk kell, hogy az egyházi intézményekben mely követelményeket és milyen szellemben lehet számon kérni a diákokon. Bele kell tudniuk illeszkedni abba az egyházi iskolákra jellemző szellembé, amelyben azok eddig is oktattak. Másodszor: Magyarországon bizonyos szakmákban nagyon kevés a tanár. Hiába képeznek ezerszám például angol szakost az egyetemen, nagyon kevés megy el közülük iskolába tanítani. Az állami iskolák ugyanúgy, mint az egyházi intézmények szakemberhiányban szenvednek. Tehát a magyar állam számára kell szakembereket képeznünk, mégpedig olyan szakembereket, akik nem egészen ugyanazt a tananyagot kapják, amit másutt kapnának. Németországban is az egyik egyetem ezt kínálja, a másik azt kínálja, a harmadik meg amazt, és ettől érdekes a német egyetemi élet. Harmadszor pedig: többen is, akik az egyetem szervezésében részt vettünk, egyházi gimnáziumba jártunk, és azt láttuk, hogy az egyházi iskolákat a követelmények-

6 ■ Szabó Ferenc: Egyházunk a korfordulón. A zsinattól II. János Pálig. *Vigilia*, 1991. 1. szám. 14–20. old.

7 ■ Lásd a 4. jegyzetet.

8 ■ A katolikus értelmiség műhelyei. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara. *Vigilia*, 1993. 12. szám. 938. old.

9 ■ Kerekasztal beszélgetés a keresztény értelmiségről. *Vigilia*, 1993. 12. szám. 912. old.

ben valamiféle komolyság jellemzi az állami oktatási intézményekkel szemben. Nevezetesen az a szemlélet, amely a keresztény erkölcs alapvető tanításából fakad, miszerint az állapotbeli kötelességeknek meg kell felelni. A katolikus egyetem erkölcsi alapállása szerint a tanároknak az órára föl kell készülni, és a diákoknak minden erejükét megfeszítve tanulni kell – szemben avval, amit Eötvös József már a múlt században a magyar diák szemére lobbantott, nevezetesen, hogy a magyar diák nem akar tudást szerezni, csak diplomát. Tehát ha meg kell jelölnöm a legfőbb indokot, hogy miért katolikus egyetemet alapítottunk, akkor ebben jelölném meg. Az egyetem alapvető célja, hogy tisztességes munkára serkentsen mindenkit, és ezt szolgálja vizsgarendje és teljes működési rendje. Amikor az egyetem elindult, akkor Seregély István egri érsek, a katolikus püspöki kar elnöke azt mondta, ha kell, buktassuk ki a diákok harmadát vagy felét, de aki megmarad, annak a diplomája föltétlenül tudást takarjon. Tehát olyan szakembereket fogunk itt képezni, akik keményen megvannak dolgozva.

CSM ♦ A *Vigiliában* olvastam két megnyilatkozását. Egyrészt arról, hogy milyen célokot tűzött ki maga elé a Katolikus Egyetem bölcsészkarja, másrészt, hogy milyennek kellene lennie a keresztény értelmiségnek, például azoknak, akiket a katolikus egyetemen képeznek. A katolikus értelmiség műhelyeit bemutató összeállításban⁸ Ön ezt írja a Pázmány Péter Katolikus Egyetem bölcsészkaráról: „Az egyetem az öt éven keresztül folyó oktatás eredményeként szeretné elérni, hogy eleve hívó hallgatói megerősödjének hitükben, a kisebb számban fölvetett nem hívók pedig megismerve a keresztény tanítást, megbízható ismeretek birtokában dönthessenek világnézeti kérdésekben. A Bölcsészettudományi Kar a Hittudományi Karral közösen arra kíván törekedni, hogy megteremtse a keresztény, katolikus szellemű társadalomtudomány egyetemi műhelyét, létrehozza ennek a mindenki számára elérhető, de ugyanakkor az egyetemi oktatásban is használható magyar nyelvű irodalmát.” A másik szövegrész, amely a keresztény értelmiségről folytatott kerekasztal-beszélgetésből⁹ való, némiképp ellentétes ezzel: „Úgy gondolom, hogy egy embernek külön kell kereszténynek lennie és külön értelmiséginek. Ellenkező esetben a »keresztény értelmiségi« kifejezésen a »keresztény« fosztóképző (mint ahogy a magyar népek voltak »érdekei« és voltak »igazi érdekei«, amely utóbbiakat a Szovjetunió képviselte.) Számomra gyanúsán hangzik például a »keresztény festő«, mert attól félek, hogy rossz festőt jelent. Így vagyok a keresztény értelmiséggel is: keresztény voltunk önmagában nem ad elégséges igazolást semmire sem. A keresztény értelmiségi legyen először is jó értelmiségi: azaz állja meg a helyét a saját szakmájában. És ha ettől függetlenül jó keresztény, akkor a kettő benne egy bizonyos ponton átfedi egymást. Vannak azonban olyan szakmai kérdések, amelyeket úgy vizsgálok, hogy so-

ha eszembe sem jut, hogy én most keresztény vagyok. Ugyanígy vizsgálnám akkor is, ha nem volnék az.”...„Értelmiségiként nem lehet érezhető különbség katolikus és protestáns között, mert akin ez megérzik, az már régen rossz, az már nem is értelmiségi. Szóval az értelmiségin nem lehet megérezni, hogy milyen vallásból jön, mert értelmiségiként személyiségében a szakértelem dominál.” Ami az első idézetet illeti, úgy vélem, a hitért folytatott küzdelem és a hitben való megerősödés sok ember életében nagyon fontos dolog, de ez mindenkinek a személyes ügye, és semmiképp sem lehet az egyetemi oktatás célja. Az egyetemi oktatás célja sokkal inkább lehet az, hogy olyan értelmiséget neveljen, amelyről Ön a második idézetben beszél. Mi az oka a két idézet közötti szemléletbeli különbségnek?

MM ♦ Arra föl hívnám a figyelmet, hogy az elsőként idézett szöveg azzal kezdődik, hogy a katolikus egyetem az egyetemek genusába tartozik, és a differentia specifikája az, hogy katolikus. Tehát magyarul: mindenekelőtt egyetemnek kell lennie. A diákjaink két irányba vinnék el az egyetemet. Vannak, akik egész nap zsoltárt énekelnének, mert, hogy ez egy katolikus egyetem; és vannak, akik teljesen szekularizált intézménynek fogják föl, és úgy gondolják, hogy a diákok dönthetik el, hogy kik és milyen tantárgyat tanítsanak. Valahol e két szélsőség között kell nekünk egyensúlyt tartanunk. Ha végignézi a kötelező tantárgyak sorát, abból körülbelül kiderül, mit értettem azon, hogy a hallgatóknak keresztény hitükben meg kell erősödniük. Az első évben, amikor az ókorról foglalkoznak, van egy bevezető tantárgy az Ószövetségről, amelyet nem papi személy, hanem civil tanár tart, emellett van egy filozófiai bevezető és logika. Második félévi általános kötelező tantárgy az evangélium mint a keresztény világnézet alapja, görög filozófiatörténet és érveléstechnika. A későbbiekben természetesen van erkölcsstan és más tárgyak is. Ezek a tantárgyak mutatják azt, hogy mitől katolikus az egyetem, és hogy ezen belül is milyen súlya van az értelmiségi képzésnek és a keresztény szellemi képzésnek. Mi nem teológiai tárgyakat tanítunk, hanem olyan értelmiségi képzést szeretnénk adni, amelynek segítségével a hallgató az általa olvasott dolgokat, általa hallott érveket, amennyiben manapság egyáltalán szokás érvelni, mérlegre tudja tenni. Én elsősorban ezt tartom egy katolikus értelmiségi feladatának. Más lapra tartozik, hogy valamilyen módon saját hitével, egyházával, annak történetével is tisztában kell lennie. Ezért tanítunk egyháztörténetet, amelyben a dogmarendszer történetét is tárgyaljuk. De természetesen az egyháztörténetet nem csupán a katolikus egyház történetét öleli föl. Tehát ezek a tantárgyak alkotják az elemeket azon speciális ismereteknek, amelyek más egyetemek tananyagából hiányoznak. Hozzá kell tennem, hogy a pápai rendelkezések is új keresztény szellemi képzésről beszélnek, és nem katolikus képzésről. Tehát amikor a szövegben azt mondom, hogy kato-

likus értelmiségi, akkor természetesen a pápai dokumentum fényében mindig keresztény értelmiségire gondolok.

CSM ♦ Amikor a két szöveget olvastam, úgy gondoltam, a bennük rejlő szemlélet különbözőségének az a magyarázata, hogy többféle elvárás létezik az egyetemmel szemben, amelyeknek nem lehet vagy nagyon nehéz egyszerre megfelelni. Tehát nem arról van-e szó, hogy más elvárásai vannak az egyháznak, mint a tudományos közvéleménynek, vagy mint amilyen tudományos elképzelései vannak például Önnek?

MM ♦ A két szöveget együtt kell értelmezni, nem egymással szemben, és ha a tananyaggal is szembesíti őket, akkor láthatja, hogy valójában mit csinálunk itt a bölcsészkaron. A megfogalmazás módja attól függ, hogy az ember éppen mit tart fontosnak. Az egyiknél a keresztény értelmiségiről volt szó, ott teljes nyugalommal használhattam a pápai státúumokkal azonos módon a keresztény szót. A másik helyen viszont nem ennek a kontextusában kérdeztek, hanem a katolikus egyetemről, azért használtam a katolikus szót. De ha az ember tudja, hogy milyen dokumentumok vannak a háttérben, akkor teljesen világos, hogy a katolikus és a keresztény ebben az esetben fölcserélhető. Nálunk van unitárius hallgató is, aki kifejezetten azt mondta, hogy nagyon kellemesen érzi magát itt, mert az egyetem egyáltalán nem erőszakos mint katolikus intézmény.

CSM ♦ Valóban, az eddigi beszélgetéseimből számomra is ez csapódott le. Egyik tanárunk, aki a református egyetemen is tanít, azt mondta, hogy itt a Pázmány Egyetemen sokkal kevésbé érzi azt, hogy egyházi intézményben oktat, mint a Károli Egyetemen. Beszélgetéseimből az is kiderült, hogy a tanárok, tanszékvezetők felkérésénél sem játszott szerepet a katolikus egyházhoz való tartozás. Ha jól tudom, az idevonatkozó rendelkezések szerint a tanári kar ötven százalékának kell katolikusnak lennie.

MM ♦ Ez a lakosság lélekszámi arányaiból azonnal és automatikusan beáll. Tehát ezért nem szoktam soha senkitől megkérdezni.

CSM ♦ Hogyan jött létre a tanári kar? Ki és milyen szempontok alapján döntötte el, hogy kit kérnek fel?

MM ♦ Azokat kértem fel, akikben én megbíztam, és akikről úgy gondoltam, hogy jó tanárok lesznek. Vargyas Pétert, a történelem szak vezetőjét régóta ismertem, és tudtam, szigorú ember, és szakmailag jó. Ráadásul azt is tudtam, hogy egy olyan szakmának a képviselője, amelyben az egyetlen lehetséges magyarországi álláshely hosszú időre be van töltve. Tehát neki egyébként sem volt esélye arra, hogy Magyarországon más egyetemen kifuthassa magát, az Akadémiai Könyvtárban dolgozott. Ilyenek voltak a szempontjaim. Azt, hogy milyen vallású, nem is kérdeztem tőle, csak utólag tisztáztuk, hogy református.

CSM ♦ A tanárok személyét illetően, gondolom, a püspöki kar véleményét is ki kell kérni. Amint azt egyik oktatójunktól megtudtam, a felkért tanárok

publikációs listáját Seregély István egri érseknek kellett elküldeni.

MM ♦ Természetesen mindenkítől kérünk publikációs listát, de azt soha senkinek nem küldtem tovább. A püspöki kar véleményét sem kell kikérni, de természetesen ha ajánlunk valakit, figyelembe kell vennünk, hogy a püspöki kart nem hozhatjuk kellemtelen helyzetbe. Egyetlen ilyen eset történt. Fölmerült egy tanár neve, aki ellen bírósági eljárás folyt. Egy ilyen kinevezési kérelmet nem lehet oda tenni a püspökök asztalára.

CSM ♦ Tehát Ön dönthet egy személyben arról, hogy kik tanítsanak a bölcsészkaron?

MM ♦ Eddig én dönthettem el, de mostantól már a kari tanács is működőképes. Közösén fogunk dönteni, és ennek alapján fogom a kinevezési kérelmeket a püspöki karnak fölterjeszteni. Egyébiránt pedig van egy pápai rendelkezés a katolikus egyetemekről, az a mértékadó a mi egyetemünkre is, ettől katolikus. A tanárokkal szemben három alapvető követelést támaszt ez a rendszer: először is, hogy a tanári kar többsége legyen katolikus, másodsor, akik nem azok, azok az egyház tanítását tartásuk tiszteletben, harmadszor pedig azt, hogy a magánéletükben a saját konfessziójuk és világnézetük alapján éljenek erkölcsileg példamutató életet.

CSM ♦ Ha jól tudom, hetven oktató tanít a karon, de ezek közül csak nagyon kevesen főállásúak.

MM ♦ Főállásban csak tizennégyen tanítanak. Például a történelem szakon Vargyas Péter, Hegyi Dolores, Katus László, Zimányi Vera. Az irodalom szakon a tanszékvezető, Nyilasy Balázs, valamint Hargittay Emil, a nyelvészetben Horváth Mária. A szlovák szak vezetője, Käffer István is főállásban lesz őstól. Az angol szak vezetője, Fabiny Tibor szeptembertől szintén főállásba kerül. A német szakon a tanszékvezető Vízkelety András, és a latin szakon jelenleg én vagyok főállásban. A többiek óraadóként tanítanak.

CSM ♦ Ahogy a tanrendet nézegettem, kiderült számomra, hogy a legtöbb előadó egyszerre két-három egyetemen, Szegeden, Debrecenben vagy Pécsen is tanít. Az újonnan alakuló egyetemek egyik fő problémája éppen az, hogy nincs Magyarországon ennyi egyetemre való jó szakember. Továbbá a tanárok azért is rákényszerülnek arra, hogy egyszerre több helyen tanítsanak, mert nagyon alacsonyak a fizetések. A jó színvonalú oktatásnak elengedhetetlen feltétele lenne az, hogy az egyetemek jól megfizessék a tanárokat. Milyen fizetéseket tud adni a Pázmány Egyetem bölcsészkarja a tanárainak, mondjuk az ELTE-vel összehasonlítva?

MM ♦ Félek tőle, hogy az ELTE-vel versenyképesek vagyunk a fizetéseket illetően. Ez azért van, mert, szilárd meggyőződésem, hogy az egyetemi oktatás rossz struktúrában folyik Magyarországon. A háború előtti egyetemi oktatásban az előadásoknak nagyobb szerepük volt, mint a szemináriumoknak. Jelen pillanatban viszont a bölcsészoktatásban a sze-

mináriumoknak van nagyobb szerepük. Ezt nem találom helyesnek, mert ez egy drága és emberfogyasztó struktúra. Egy előadásra beülhet száz diák, de szemináriumra csak tizenöt. Másrészt a szemináriumokon nem kapják meg a hallgatók egy téma átfogó képét a szakirodalommal együtt. A szeminárium arra való, hogy egy bizonyos témában elmélyedjenek, és kipróbálják magukat. Nem lehet az egész oktatás nyílt, párhuzamos szemináriumokra építeni előadás nélkül vagy egy előadással. Mi minden szakon több előadást és legalább egy szemináriumot írunk elő a hallgatóknak. Viszont a szemináriumon kötelező dolgozatot írni, és ezt nagyon komolyan vesszük: nem lehet megúszni öt éven keresztül dolgozat nélkül. Nálunk kötelező a két szak felvétele, tehát szakonként legalább nyolc dolgozatot ír minden hallgató, mire befejezi az egyetemet. Én magam úgy végeztem el az egyetemet három szakon, hogy egyet sem írtam.

CSM ♦ Volt-e valamiféle határozott elképzelésük a képzés struktúrájáról? Arról, hogy milyen szakokkal, milyen specializációval akarják elindítani a bölcsész-kari oktatást, vagy ez annak függvényeként alakult, hogy milyen szakembereket sikerült megnyerniük?

MM ♦ Akkor éppen egy oktatási törvény előtt álltunk, tehát kénytelenek voltunk az akkori magyar egyetemi rendszerben gondolkodni, és talán másképp is fogjuk fejleszteni a bölcsészkart, mint abban a rendszerben kellett volna. A szakok alapításánál azt mérlegeltük, mi az, amivel jól el lehet helyezkedni, mire lenne nagy igény a hallgatók körében, és mi az, amit jó színvonalon tudunk tanítani. Ezért irodalommal, történelemmel, valamint a két nagy nyelvel, az angollal és a némettel indultunk. Fontos szempont volt az is, hogy az egyes szakok „mennyibe kerülnek”. A pszichológusképzés például meglehetősen drága. Kérdéses, hogy érdemes-e nekünk belevágni, különösen akkor, ha az immár egyetem-mé vált Orvostovábbképző Intézet valóban pszichológusképzésre áll rá. Tehát a szakok alapításánál egyszerre több tényezőt kell megvizsgálni.

CSM ♦ Jelenleg irodalom, történelem, szlovák, angol, német, latin, továbbá görög, hebraisztika, szociológia és hírközlés működik, ez utóbbi négy engedélyeztetése most van folyamatban. Természetesen tudván azt, hogy szűkösek a lehetőségek, és csak két évfolyam indult be eddig, azért két dolog mégis szembeötlő. Az egyik az, hogy kimondottan elméleti szakok nincsenek. Hiányoznak a filozófia szakok, mint például a metafizika, logika, társadalomfilozófia, esztétika. Ugyancsak nincs művészettörténet. Kérdés, hogy lehet-e bölcsész-képzést csinálni elméleti szakok nélkül, mivel egy színvonalas oktatásban majdnem minden szaknak kapcsolata kell, hogy legyen ezekhez. A színvonalas bölcsész-képzésnek ugyancsak elengedhetetlen feltétele, legalábbis itt, Kelet-Európában, hogy legalább a három nagy nyugati nyelv, az angol, német, francia, szakként jelen legyen a karon. Ebből a francia hiányzik, olyannyi-

ra, hogy még az irodalom tanszéknek sincs francia specialistája. A középkori irodalmat úgy tanítják, hogy nincs franciaszakértő, ami a középkori irodalom esetében nagyon nagy hiányosság. Természetesen két év után nem lehet mindent elvárni, ezért inkább úgy tenném fel a kérdést, hogy nem lett volna-e érdemes egy tudatosan leszűkített programot meghatározni. Például azt, hogy az intézmény a középkori stúdiómban kíván erős lenni, abban viszont teljes körű és színvonalas oktatást tud nyújtani. Tulajdonképpen az egyetem katolikus jellegéből is fakadhatna, hogy a késő ókor és a középkor területére specializálódik.

MM ♦ Miután Pallasz Athéne, aki teljes fegyverzetben pattant ki Zeusz fejéből, csak egyszer volt a világtörténelemben, némi türelemmel kell ezt is szemlélni. Valahol el kellett kezdeni, és fokozatosan bővülni a kör. Négy szakkal, irodalommal, történelemmel, szlovákkal és latinnal kezdtük az első évben, második évben indítottuk a németet és az angolt. Jelen pillanatban tizenegy szak vár engedélyezésre, csak éppen az illetékes szervek a régebbi rendszerről az újabbra való átállás miatt még nem kezdték el működésüket. Ha ezeket akkreditálják, akkor a következő lépcsőben példának okáért francia szakot is szeretnénk alapítani.

CSM ♦ Mely szakok szerepelnek ebben a tizenegyben?

MM ♦ Be van adva a kérvényünk olasz, angol, német nyelvtanári szakra, amelyek függetlenek az angol, német bölcsész, illetve tanári szaktól. A Budapest Nyelviskolával és a Fővárosi Pedagógiai Intézettel közösen csináljuk, de ez is egyre inkább át fog csúszni az egyetemre. Ezekon kívül be van adva még a görög, arab, hebraisztika, művészettörténelem, szociológia, hírközlés és finnugor szak alapítási kérelme. Való igaz az, hogy egy egyetemhez hozzátartozik sok minden. Fölsorolta például a művészettörténelem szakot. Jelen pillanatban csak az ELTE-n van művészettörténelem, más egyetemen nincs. Ettől függetlenül szeretnénk elindítani. A filozófia nehezebb kérdés, mert Magyarországon egy filozófia szakot elindítani bizonyos felelősség, főleg egy ilyen egyetemen. De azt nem mondanám, hogy nem tanítunk filozófiát. Azt hiszem, nincs más olyan egyetem Magyarországon, ahol az általánosan kötelező kurzusokban annyi filozófia lenne, mint nálunk. Ahhoz, hogy mi egy filozófia szakot jól meg tudjuk csinálni, annyi pénzzel és lakással kellene rendelkezünk, hogy külföldről tudjunk meghívni szakembereket, akik a filozófiát megfelelő szinten és megfelelő komolysággal tudják oktatni. Szembe kell nézni azonban a szomorú ténnyel is, hogy a nagy diákság, legalábbis az alacsonyabb évfolyamokon, idegen nyelvekben járatlan. Tehát minden egyes lépést kétszer-háromszor is meg kell fontolni. De lesz filozófia szak, mert anélkül én se tudom elképzelni az egyetemet. A specializációról azt tudom mondani, hogy többfajta specializációt is szeretnénk csinálni, és

ezekből az egyik lenne a középkor. Azt hiszem, hogy a középkori specializációra minden adottságunk megvan, még a francia nélkül is, ami kétségtelenül hiányzik, de hát ezzel szemben tudunk mást hozzátenni. Például a középkori zsidó és a középkori arab kultúrát tudjuk hozzátenni, amire jelen pillanatban Magyarországon egyetlen hasonló intézmény sem képes. Márpedig ezek legszorosabban hozzátartoznak az európai középkor létrejöttéhez. Készülnek nálunk fordítások olyan zsidó és arab művekről, amelyek az európai kultúra szempontjából meghatározók voltak. Én magam is csinálók ilyet. Tehát valóban szeretnénk nagyobb hangsúlyt helyezni a középkorra, de ezt elő kell készíteni. Remélem, jövőre már el tudjuk indítani a középkori specializációt, de a sajátos képességeinket és adottságainkat figyelembe véve. Mi olyan sajátos ismereteket tudunk adni, amelyek másutt hiányoznak, ráadásul klasszikus, filológiai megalapozottsággal. Világszerte reneszánszát éli most ez a téma, és a középkori stúdiumoknak valószínűleg Magyarországon is több műhelye ki fog alakulni. Ebben mi egy sajátos színpontot fogunk képviselni.

CSM ♦ A német és a szlovák szak tanrendjét nézegetve, a tanszékvezetőkkel és diákokkal beszélgetve az volt a benyomásom, hogy mind a két szak programja egy sajátos közép-európai koncepcióba illeszkedik. Úgy tűnt számomra, hogy az oktatásban a germanisztika és a szlovakológia magyarságtudománnyal érintkező részeire kerül a fő hangsúly. A német tanszék vezetője az egyik legkiválóbb magyar germanista, Vízkelety András, a szlovák tanszék vezetője Käffer István. A szlovák tanszék programja elsősorban a szlovák-magyar együttélés vizsgálatára irányul. A legfontosabbként megjelölt témák például a szlovák művelődés magyar elemeinek vizsgálata, a magyarságkép kialakulása a szlovák irodalomban vagy a két nyelv közötti kapcsolatok voltak. A német tanszék programja ugyancsak a magyar kultúrához erősen kötődő germanisztikát tartalmaz. Céljai között első helyen szerepel a Magyarországon lévő primer német nyelvű nyelvemlékek vizsgálata, az itt élő német lakosság kultúrájának integrálása a germanisztikába, nyelvjáráskutatás, a német-magyar irodalmi és kulturális kapcsolatok vizsgálata. A magyarországi germanisztikára egyébként mindig is jellemző az a sok tekintetben jogos logika, hogy mivel nem lehet versenyre kelni a német germanisztikával, azokat a részeket kell fejleszteni, amelyeket csak itt, Magyarországon lehet művelni. Mindez egy tudatos koncepció részeként jött létre, vagy az itt tanító tanárok tudományos elképzelései alakították így?

MM ♦ A két tanszék esetében két különböző problémáról van szó. A szlovák nép eleve Magyarország területén, a magyar királyság kebelén belül jött létre, ezért sok tekintetben nagyon nehéz elválasztani a szlovák kultúrát a magyartól, sok tekintetben viszont más. Tehát az, hogy a szlovák oktatás valamilyen módon a magyarságtudományhoz kapcsolódik, az

többé-kevésbé természetes adottság. Jelen pillanatban fáradozunk azon, hogy a tanszéken folyó oktatás szláv hátterét is megteremtjük. De úgy vélem, a külföld számára mindenképpen vonzó lehet az, ha mi ezt a sajátos közép-európai kultúrát fel tudjuk mutatni. Egy angol biztos nem jön azért Magyarországra, hogy itt tanuljon anglisztikát, viszont érdekes lehet számára a közép-európai kulturális milióval való megismerkedés. A német szakkal más a helyzet. Vízkelety András versenyképes germanistának számít Németországban is, többek között a középkori tanulmányok egyik legjobb szakértője. Őröla nem lehet állítani, hogy valamiféle magyar központú germanisztikát művelne. Viszont abban igaza van Vízkelety Andrásnak, hogy Magyarországon az itteni germán nyelvű emlékek föl kutatásával, itteni germanisztikai vonatkozású anyagok földolgozásával tud valami érdekeset nyújtani a német germanisztika számára. De a tanszéknek mindenekelőtt arra kell törekednie, hogy jó némettanárokat és versenyképes germanistákat képezzen, akik esetleg hazai témákra specializálódnak, de specializálódhatnak másra is.

CSM ♦ A többi szak esetében volt-e valami sajátos céljuk az alapítóknak, amelyben különbözni kívántak más egyetemektől?

MM ♦ Azt szeretnénk volna elérni, ha a szakterületek között nem alakulnának ki azok a korlátok, amelyekkel minden más egyetem küszködik. Például a történelem szak esetében az, hogy az ókorászok az ókorász hallgatókat tanítják, a történészek a történészhallgatókat. Szeretném elérni, hogy azok, akik az ókorban tanítanak, az irodalmárokat és a történészeket is tanítsák, és fordítva. Például Fabiny Tibor, az angol tanszék vezetője a világirodalom-oktatásba is bekapcsolódott, az ókor kutatói is hasonló feladatokat vállaltak a középkori specializációban is és másutt is. Azt szeretnénk, ha lennének súlyponti területei a bölcsészkar oktatásnak, de a programok lehetőleg minden irányban nyitottak lennének.

CSM ♦ Amikor erre a beszélgetésre készültem, megpróbáltam alaposan tájékozódni arról, mi történik az egyes szakokon. Az a kép alakult ki bennem, hogy vannak bizonyos színvonalbeli egyenetlenségek a egyes szakok között. A történelem szakot, annak programját a szakemberek jónak tartják, míg más szakokat kevésbé... Hogyan értékeli a meglévő szakok eddigi működését, melyeket tartja sikeresnek?

MM ♦ Ezt elsősorban a diákoktól kellene megkérdezni, ők a saját bőrükön érzik, engem esetleg elvakítanak bizonyos megfontolások. Mindenesetre csak olyan szakokat indítottunk el, amelyekről tudtuk, hogy az első egy-két év nehézségei után lényeges javulást érhetnek el. A történelem szakot én is jónak tartom. A magyar szakon vannak nehézségek, és vannak jó eredmények. Lehetőségét látom annak, hogy színvonalas régi magyar irodalom oktatás folyjék nálunk. Úgy tudom, a régi magyar irodalom előadás olvasmánylistáját az ELTE is átvette tőlünk. Szeretnénk, ha előbb-utóbb lenne egy jó világiroda-

lom- és irodalomelmélet-kurzus. De hogy ehhez a szükséges tanárlétszámot biztosítani tudjuk, bizonyos diáklétszámot el kell érniük. A szlovák tanszéket mindenképpen jónak tartom, a német tanszékről az a benyomásom, hogy nagyon jó. Valószínűleg az angol szak is jól működik, de annak a munkájába kevésbé látok bele. Ugyanakkor van olyan szak, amely nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, de hamarosan ott is gyökeres változások fognak történni.

CSM ♦ A bölcsészkaron működik egy Műhely elnevezésű program, amelyet, amint azt egyik oktatójuktól megtudtam, a Láthatatlan Kollégium mintájára hoztak létre.

MM ♦ A bölcsészkarunkra jó néhány olyan kiváló képességű diák jár, akik bárhol másutt a legjobbak közé tartoznának. Ezek a diákok nagyon igénylik, hogy a tananyagon kívül valamiféle többletképzést kapjanak. Mivel egy fiatal, lelkes tanárban, Margitay Tihamérban partnerre találtak, megszervezték maguknak a Műhelyt. A programban kapnak logika- és érveléstechnika-kurzust, valamint a Láthatatlan Kollégiumhoz hasonlóan tutori rendszert vezettünk be, és a hallgatók által kiválasztott tanárok foglalkoznak velük egy-egy témában. Ide azok a diákok kerülhetnek be, akik jó tanulmányi eredményt értek el, és valamilyen területen kimagasló teljesítményt nyújtottak. Azonban a következő félévben ki is pottyanthatnak, ha eredményeik nem igazolják őket. Ezek a diákok lesznek azok, akik a majdan meginduló doktori kurzusunk részeseivé válhatnak.

CSM ♦ A Láthatatlan Kollégiumhoz hasonlóan ösztöndíjat is adnak a diákoknak?

MM ♦ Ellentétben a Láthatatlan Kollégiummal, nekünk nincs miből ösztöndíjat adni. A diákok kizárólag lelkesedésből, a tudás megszerzéséért dolgoznak a Műhely-programban. A másik különbség az, hogy ezen a programon csak a saját diákjaink vesznek részt, tehát a kisebb konkurencia miatt ide könnyebb bekerülni, mint a Láthatatlan Kollégiumba. Továbbá azért is könnyebb bekerülni, mert mi a folyamatos teljesítmény alapján döntünk. A Láthatatlan Kollégium felvételi vizsgáján – mint minden vizsgán – a pillanatnyi forma, valamint a diák és a vizsgáztató között kialakuló kapcsolat dönti el, hogy a diák megkapja-e az ösztöndíjat. Tehát sok függ a szerencsétől.

CSM ♦ Érintettük már a teológia és a bölcsészkar viszonyát. Úgy tudom vannak bizonyos feszültségek a két kar között. Van-e lehetőség az áthallgatásra, közös kurzusok indítására? Ez azért volna előnyös, mert bővíthetné mindkét kar kínálatát.

MM ♦ Természetesen vannak nehézségek, de létrejött valamiféle együttműködés is.

CSM ♦ Miből fakadnak a problémák?

MM ♦ A teológiai kar eddig egyedül volt. Ő volt az egyetlen gyermek és most megszületett a kistestvér, ráadásul meglehetősen nagyra született hozzájuk képest. Ők körülbelül kétszázán vannak, mi több mint négyszázán.

CSM ♦ Hatalomérvényesítési konfliktusok vannak?

MM ♦ Nem, hatalomról szó sincs. A teológiakarnak, miután az pápai fakultás, olyan különállása van az egyetemen belül, hogy mi, ha akarnánk, se tudnánk beleszólni a működésébe. A támogatás szempontjából sem vagyunk egymás riválisai. Mi világi tanulmányokat folytató intézmény vagyunk, és reméljük, hogy szektorsemleges pénzből tudjuk fejleszteni a kart. Vannak közös tanáraink is, a teológia három oktatója nálunk tart kurzusokat.

CSM ♦ A diákok áthallgathatnak egyik karról a másikra?

MM ♦ Voltak diákok, akik a teológián is hallgattak kurzusokat, de a nagy részüket kibuktatták...

CSM ♦ Úgy érti, hogy ebben valamiféle szándékoságot lehet fölfedezni?

MM ♦ Egyesek szerint volt a bukások között szabályos bukás, és olyan is, amelyik nem volt egészen megalapozott. Ugyanakkor az ELTÉ-ről áthallgató diákok nem buktak ki...

CSM ♦ Az ellenézésnek az lehet az oka, hogy a teológiai tanárok többsége az ELTÉ-hez akart csatlakozni, és nem Önökkel akart közös egyetemet alapítani?

MM ♦ A tanári kar egy része föltétlenül az ELTE keretében képzelte el a jövőjét, és ezekben a tanároknak még mindig van a karunk iránt némi ellenézés.

CSM ♦ Nyilván komoly érdekük fűződött volna ahhoz, hogy a meglévő állami egyetemhez kapcsolódjanak, és ne az újonnan alakuló katolikus egyetemhez. Mondana valamit arról, mik voltak ezek az érdekek?

MM ♦ Ezt tőlük kellene megkérdezni. Egyébként nem bocsátkoznék általánosításokba, hiszen csak a tanári kar egy kisebb részéről lehet szó.

CSM ♦ Említette, hogy külföldről szeretnének tanárokat meghívni. Mely külföldi egyetemekkel állnak kapcsolatban?

MM ♦ Tagja vagyunk a katolikus egyetemek szövetségének, ilyen módon elsősorban különböző katolikus egyetemekkel van kapcsolatunk. Ezen belül is elsősorban a közel levőkkel, tehát a milánóiival és az eichstättivel, de jó a viszonyunk néhány amerikaiival is. Ugyanakkor kapcsolatot tartunk különböző állami egyetemekkel is. Nemrég voltam Dublinban egy állami egyetemen, de náluk az állami egyetem is majdnem olyan, mintha egyházi lenne, mivel az írek köztudomásúlag katolikusok. A kapcsolatokban a kölcsönösségre törekszünk, tehát hogy ne csak tőlünk menjenek diákok, hanem hozzáink is jöjjenek. Ha Piliscsabán megépül az új egyetemünk, nagyobb lehetőségünk lesz arra, hogy a hozzáink érkező tanárokat és diákokat elhelyezzük. Jelenleg csak a szlovák tanszéken van vendégtanárunk, de mások is jelentkeznek lelkesen, és jönnének akár ingyen is tanítani otthoni jövedelmükre támaszkodva.

CSM ♦ Milyen szempontok érvényesülnek a bölcsészkar felvételi vizsgáján a diákok kiválasztásában? Úgy hallottam, hogy egyrészt pótfelvétellel – az első

évben csak az utolsó pillanatban derült ki, hogy el lehet indítani az első évfolyamot-, másrészt átirányítással került ide a hallgatók nagy része. Tehát zömében azok jöttek, akiket máshová nem vettek fel. Mint mondják, ez bizony nem tett jót a színvonalnak.

MM ♦ Az első évben a felvételik befejezte után indult az egyetem, ezért pótfelvételit hirdettünk. A második évben valóban jöttek átirányítással hozzánk, mi vagyunk az egyetlen bölcsészkar, amelyik a jogi karról elfogad átjelentkezést. Ha Magyarországon a felvételi rendszer igazságos lenne, akkor el lettem volna keseredve, hogy nekünk csak a maradék jut. Azonban Magyarországon nem igazságos a fölvételi rendszer. Csupán egy pillanatnyi teljesítményt mér, és ezer oka lehet annak, hogy kinek miért nem sikerül. Ha valaki egyszer javított felvételi dolgozatokat, az tudja, hogy mennyire „objektív” ez a pontrendszer. Mennyire függ a pontszám például attól, hogy a tanár az elején, amikor elkezdji javítani a dolgozatokat, írja rá a pontot, vagy a végén, amikor már egészen másképp működik az ítélőképessége. Eddig mindkét évben körülbelül kétszázhatvan diákot vettünk föl, ezek között voltak gyöngébbek, és voltak jobbak is. A jobbak bármelyik magyar egyetemen a jobbak közé tartoznának, szerencsénk, hogy másutt ezt nem látták meg bennük. A gyöngébbek pedig jórészt kihulltak. Tavaly körülbelül a harmada kibukott az első évfolyamnak. Azután van egy olyan réteg, akik produktumaikban gyöngébbek, de törekvőek, szorgalmasak, és megbízhatóan dolgoznak. De a hallgatóságunk nem csupán a máshonét eltanácsolt vagy átirányított diákokból áll. Voltak már tavaly is szép számmal olyanok, akik kifejezetten hozzánk jelentkeztek, és idén már jönnek az öcsök és a húgok is.

CSM ♦ Úgy tudom, hogy a felkészültség hiánya a nyelvszakokon jelentett problémát, ahol a bölcsészeti stúdiumok elkezdéséhez feltétlenül szükség van bizonyos szintű nyelvi alapképzettségre. Értesülesem szerint ezen kevésbé felkészült diákok számára indították meg a Budapest Nyelvviskolával közösen üzemeltetett nyelvtanári szakokat.

MM ♦ A tanárok szájából az ilyen véleményt kifejezetten nehezményezem. Ugyanis a tanár nem azért van, hogy olyan diákokat kapjon, akik már eleve sokat tudnak, hanem azért, hogy tanítsa őket, hogy sokat tudjanak. A tanárnak egy dolga van, az, hogy a fölvételi vizsgán értelmes diákokat vegyen föl. Azután rajta áll, hogy a hallgatók mit fognak tudni. A magyar fölvételi rendszert elsősorban azért marasztalom el, mert nem a diák képességeit méri, hanem azt, hogy milyen gimnáziumból jött, és ott mit tanítottak meg neki. Elmesélte nekem egy fiú, aki az oxfordi egyetemre jelentkezett a barátjával együtt, hogy mi volt a felvételi vizsgájuk. Amikor bement, a tanár újságot olvasott, és azt mondta, hogy ijesszen meg engem. Ő csak ott téblábolt, és nem tudott mit kitalálni, nem vették föl. A másik meggyújtotta az öngyújtójával az újságot, és fölvet-

ték. Arra voltak kíváncsiak, hogyan találja föl magát. Fiamat a piaristákhoz úgy vették föl, hogy odaadtak neki egy stencilezett papírt egy magyar szöveggel, és azt mondták, hogy olvassa föl. Amikor elolvasott belőle nyolc-tíz sort, már tudták, hogy ki vel állnak szemben. Mi ezzel szemben azt mérjük, hogy a gimnáziumban a történelemtanára jó volt-e, vagy rossz, de nem mérjük a képességeit. Ezért nem mondhatjuk azt, hogy az átirányítással gyöngébb diákok jöttek hozzánk, csak azt mondhatjuk, hogy jöttek diákok gyöngébb tudással is, akiknek a képességeit semmilyen formában nem mértük. Az más kérdés, hogy a tanítványaim között volt olyan kiváló képességű fiú, akit én magam rúgtam ki, és van olyan gyöngébb képességű, de szorgalmas, akit viszont cipelek tovább. Én a magam részéről ezeknek a diákoknak a hívévé is váltam. Ezek ugyanis, korábbi időszakokban szerzett tapasztalataim alapján merem állítani, a szorgalmuk miatt az életben is meg fogják állni a helyüket. Persze ez attól is függ, hogy mire képezzük őket. Ha tanárnak, akkor a szorgalmas, de gyöngébb képességű hallgatók föltétlenül megállják a helyüket. Volt olyan gyöngébb képességű jelentkező, akit soha, a világ egyetlen más egyetemére sem vettek volna föl, de a fölvételi vizsgán olyan emberi tulajdonságokra mutató jeleket fedeztem föl a viselkedésében, hogy úgy gondoltam, megkockáztatom. Bevált.

CSM ♦ Tehát úgy gondolja, hogy az egyetemi tanulmányok szempontjából fontosabb a szorgalom, mint a tehetség?

MM ♦ Az ideális eset az, ha egyszerre tehetséges és szorgalmas. De szívem szerint én mind a kettőnek megadnám a lehetőséget. Döntse el ő a munkájával, hogy a szorgalma révén mégiscsak boldogul, vagy pedig a tehetsége ellenére kihullik. Azt hiszem, ez a szemlélet eleve következik az egyetem katolikus jellegeből. A fölvételi vizsgán többé-kevésbé egy ember életéről ítélkezünk, és ez óriási felelősség. Ha bejön egy diák a fölvételire, mi nem tehetjük meg azt, hogy egy objektív mércéhez odaállítjuk, és ha fél centivel kisebb, akkor kilökjük az ajtón.

CSM ♦ Mit gondol, mi motiválja a gyerekeket arra, hogy ide jelentkezzenek?

MM ♦ Az, hogy ide veszik fel őket. Tanulni akarunk valahol, és azt kell mondanom, hogy bárhova elmennének tanulni.

CSM ♦ Elsősorban nem azok jelentkeznek ide, akik eleve olyan családban élnek, ahol a szülők számára megbízhatóbb egy katolikus egyetem?

MM ♦ Egy részük nyilván azért jelentkezik hozzánk, mert kifejezetten katolikus intézményben akar tanulni. Más részüknél viszont egyszerűen taktikázásról van szó: ez egy új hely, ide biztos kevesebben jelentkeznek, könnyebben bekerülök. Ha optimista képet akarna hallani, akkor ne engem kérdezzen, én ebben pesszimista vagyok. Viszont akik ismernek minket, azok családtagjaikat csakis hozzánk küldik.

CSM ♦ A felvételin semmiféle kérdés nem vonatkozik arra, hogy a jelentkező katolikus-e, és hogy mi a viszonya a vallásához?

MM ♦ Ezt a pápai rendelkezések nem teszik lehetővé. Még azt se szoktuk megkérdezni a diákjainktól, hogy milyen felekezethez tartoznak, és tartoznak-e egyáltalán felekezethez. Az más lapra tartozik, hogy utólag aztán kíváncsiak vagyunk a hallgatóság összetételére. A főltek körében statisztikát szoktunk csinálni. Idén a diákjainknak körülbelül háromötöde vallotta magát katolikusnak, amit nem kell azért komolyan venni. Ez azt jelenti, hogy valamikor megkeresztelték őket, de egyáltalán nem jelenti azt, hogy előírászerűen tartják a vallásukat. Egy jó részük magát vallásilag indifferensnek vallotta – a Pannonhalmán végzett diákok között is volt ilyen –, egy jó részük pedig protestánsnak. Amikor végigmegyek a folyosón, és látom, milyen újságokat olvasnak, hát politikailag elég színes paletta tárul elém.

CSM ♦ Egy tanárunktól azt hallottam, hogy nemegyszer a diákok részéről érte az a kritika a bölcsészkarai oktatást, hogy nem eléggé katolikus szellemű.

MM ♦ Mint említettem, a diákjaink a két szélsőség irányába vinnék el az oktatást. Valóban elhangzottak ilyen kritikák, például az, hogy miért kell általánosan kötelező tantárgyként logikát tanulni, és e mögött valóban az állt, hogy ez a tantárgy nem eléggé katolikus. De nekem az a dolgom, hogy ne engedjem egyik szélsőség irányába se elvinni a bölcsészkarai oktatást.

CSM ♦ Az újonnan alakult felsőoktatási intézmények egyik legkomolyabb problémája az, hogyan teremtsék elő a fenntartáshoz szükséges pénzt. Milyen anyagi források biztosítják a bölcsészkar működését? Mi az aránya az állami és az egyházi támogatásnak?

MM ♦ Alapjában véve állami támogatásból működünk. A katolikus egyház, mint minden magyar egyház, maga is anyagi gondokkal küzd, nem nagyon tud minket támogatni. Mivel egyházi intézmény vagyunk, az államtól nem kapunk alapellátást, csak a létszám növekedése szerintit, amely minden diák után 93000 forint egy évre. Ez körülbelül egyharmada az állami egyetemen egy főre jutó támogatásnak. Ez kiegészül a tandíjából befolyó összeggel: a hallgatók negyvenötezer forint tandíjat fizetnek évente. Van egy Amerikában bejegyzett alapítványunk, onnan is jön támogatás.

CSM ♦ Mindent összevetve mennyi a bölcsészkar éves fenntartási költsége?

MM ♦ Ezt most hirtelenjében nem tudom megmondani. De az állami támogatás egy jobb fajta középiskola ellátásának felel meg. Ebből kell megszerveznünk az oktatást, és ez idáig sikerült is. Föltételezem, hogy nem rosszabb színvonalon, mint másutt, amint ezt a kibukott diákok száma is mutatja.

CSM ♦ Biztosítva látja az elkövetkező időszakban az egyetem fenntartását?

MM ♦ Magyarország az egyetemi hallgatók számát tekintve sereghajtó Európában. Ha jól tudom, létezik

egy olyan program, melynek keretében 2000-ig meg akarják duplázni a magyarországi egyetemi férőhelyek számát. Úgy vélem, a fejlesztési pénzeket olyan új és életképes intézményekbe érdemes elsősorban befektetni, mint amilyen a Pázmány Egyetem is. Meg vagyok győződve arról, hogy a mindenkori kormánynak áldoznia kell erre a célra. Arról nem is beszélve, hogy a meglévő intézményekre is áldásos hatással lehet a versenyhelyzet kialakulása. Az ELTÉ-n az egyik professzor azt mondta, hogy Eötvös Lórándot már csak Pázmány Péter mentheti meg.

CSM ♦ Úgy hallottam, hogy az induláskor terveiket arra alapozták, hogy a várt felsőoktatási törvény szerint az egyházi egyetem ugyanolyan támogatásban fog majd részesülni, mint az állami.

MM ♦ Ez ennél összetettebb. Nem hiszem, hogy a jelenlegi ellátás lehetetlenné tenné az életünket. Azonban a felsőoktatási törvény az újabb verziójában lehetőséget teremt arra, hogy az állami egyetemekkel azonos ellátást kapjunk. A lehetőség fönnáll. Ha a politikai szándék megvan, akkor megkaphatjuk, ha nincs meg, akkor nem kapjuk meg. Én remélem azt, hogy a politikai szándék is meglesz, de eddig is megéltünk valahogy. Sokan úgy gondolták, hogy a Pázmány Egyetem a „keresztény kurzus” támogatását élvezte. Ez nem így van. Az Antall-kormánynál kevésbé már nem lehet támogatni az egyetemet.

CSM ♦ Jelenleg a Vincés Rendi Nővérek Anyaházában, a Ménesi úton működik a bölcsészkar, azonban épül már az új campus Piliscsabán, a volt orosz laktanya területén, és úgy tervezik, hogy ez év őszén kiköltöznek. Az ingatlant a kormánytól kapta az egyetem, de a nagy formátumú építkezéshez rengeteg pénz is kell. Ki finanszírozza ezt az építkezést?

MM ♦ Az ingatlant a Pázmány Péter Egyetemi Alapítvány kapta a kormánytól a szovjet laktanyák oktatási intézményként való hasznosítására kiírt program keretében. Ebben az évben egy pályázat eredményeképpen a kormánytól pénztámogatást is kaptunk az építkezésre. A piliscsabai laktanya területén szovjet és osztrák-magyar építmények vannak. Ezek közül a osztrák-magyar építményeket lehet megmenteni és átalakítani, a szovjet vagy magától összedől, vagy pedig lebontjuk, és a lebontott épületek tégláit felhasználjuk. Ilyen módon az építkezés első szakasza nem fog annyiba kerülni, mint például a Móriscs Zsigmond Gimnázium építése.

CSM ♦ Mennyi lesz a költsége az építkezésnek?

MM ♦ Azt nem tudom megmondani, hogy mennyi lesz a teljes költsége. Csak azt tudom megmondani, hogy az idén körülbelül négyszázmillió, de ebben a diákokthon is benne van.

CSM ♦ Milyen forrásokból származik ez a négyszázmillió, és mennyi ebből az állami támogatás?

MM ♦ Ebből körülbelül kétszázhatvanmillió az állami támogatás, a többi más forrásokból származik. Például egyházi kárpótlási pénzekből, amit különböző szerzetesrendek kaptak ingatlanuk után. De vállalkozói pénz is van benne.

HOLMI

VI. évfolyam 9. szám

1994. szeptember

- Rakovszky Zsuzsa: A körülmények
 Perneczky Géza: Művészet alkonyatkor
 Takács Zsuzsa: Öt vers
 Életfa
 Eszerint él
 Szeretnék vidámabb jeleneteket
 Igen, a hasonlat nyilvánvaló
 Megfejtés
- Kovács András Ferenc: Gyermekdal: Krisztinkáról
 Mándy Iván: Huzat Papa
 Rozgonyi Iván: Andante
 A hatodik stanza
 Egy asztalnál
 Hommage à un madárrijesztő
- Domokos Mátyás: Morzsák Weöres Sándor íróasztaláról
 Italo Calvino: Miért olvassuk a klasszikusokat?
 (Szénási Ferenc fordítása)
- Witold Gombrowicz: Cselédlépcsőn
 (Körner Gábor fordítása)
- Henrikas Nagys: Terra incognita
 Credo (Bajcsi Cecilia fordítása)
- Lukácsy Sándor: Magyar Bestiárium
 Ballagi Zsigmond: Tengeri fürdőzés
 Félbevágott élet
- Boros Gábor: Etika, politika és teológia egysége
 Spinozánál
- Schein Gábor: A fotel
 Marchall György: Madarak napján
 ... és most tavaszodik
- Ardó Zsuzsanna: Az angol szív rejtelmiei?
 Lászlóffy Aladár: La Mayonnaise
 Hubai Péter: A kereszténység diadalának okairól
 Egyiptomban
- Magyar László András: Mano Manati
 Vörös István: Egy tavasz portré
 Sör és hal
- Mesterházi Mónika: El vagyok fogult
 Naplemente
 A kör
 Azonosság
- Rába György: Képtár, vaksötétben
 FIGYELŐ
- Kántor Péter: Levél – kritika helyett
 (Baka István: Sztjepan Pehotnij testamentuma)
- Kun Árpád: Egy példázat (Baka István: Egy csepp méz, a Sztjepan Pehotnij testamentuma című köletből)
- Babarczy Eszter: Jól szeretni (Lator László: Szigettenger)
- Bán Zoltán András: Pótnyomozás (Szántó Piroška: Akt)
- Csűrös Miklós: „Én csak torkig voltam már...”
 (Bertók László: Priusz)
- Szabó Dániel: Hogyan jutottunk ide? (Gerő András: Magyar polgárosodás)
- Rugási Gyula: „A lét ír” (A 60-as évek Derridájáról – a Grammatológia „fél” magyar fordítása)
- Nemes Péter: Tudás és idő játéka (Peter Sloterdijk: A varázsfa)
- Rethes Attila: Goldmark Károly vonós kamarazenéje
 (B-dúr vonósnégyes, a-moll vonósötös)

A HOLMI POSTÁJÁBÓL
(Halasi Zoltán levele)

CSM ♦ Megnéztem a terveket, amelyeket a Makovecz-féle iroda készített. Az új campus igazán eszményi környezetet kíván nyújtani a hallgatóknak.

MM ♦ A terveket a Makona Iroda készítette, amelynek valóban Makovecz a szellemi atyja, de a terveket nem ő csinálta.

CSM ♦ Nyilván ez a választás nem véletlen. A Kós Károly stílusú épületegyüttes terve azt sugallja, hogy az egyetem megálmodói külső formájában is szereték volna megjeleníteni azt a szellemiséget, amelyet az egyetem képvisel.

MM ♦ A püspöki kar nem örült a Makovecz-féle hatásoknak, mert túl drágának tartotta a terveket. Bár én azt hiszem, hogy végül is nem volt drága. Piliscsaba és a Makona Iroda már jóval korábban kapcsolatban állt egymással, mivel a község Makoveccel akarta a faluközpontot átterveztetni. Így jutottunk el a Makona Irodához.

CSM ♦ Mi az, amit még fontosnak tartana elmondani a bölcsészkarról, és eddig nem esett szó róla?

MM ♦ Mindössze két évfolyamunk van eddig – szeptemberben indul a harmadik –, de a másodéveseken már határozottan látszik, hogy kialakult bennük egyfajta ragaszkodás az intézményhez. Az az élmény, hogy egy nagyon szigorú vizsgasorozaton túljutottak, valamilyen módon büszkévé teszi őket.

CSM ♦ Köszönöm a beszélgetést.